

Hynek Fajmon (ed.): Cesta České republiky do Evropské unie.

1. vydání. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2004, 172 stran, ISBN 80-7325-045-4.

V dnešní době se vysílání hlavních večerních zpráv či vydání novin již neobejde bez informací o dění v rámci Evropské unie (EU), popřípadě o událostech na národní úrovni, které jsou ovlivněny členstvím České republiky (ČR) v Evropské unii. A právě v době, kdy je pojem EU každodenně skloňován ve všech tvarech, vychází v nakladatelství *Centrum pro studium demokracie a kultury* s podporou frakce Evropské lidové strany – Evropských demokratů (EPP-ED) sborník *Cesta České republiky do Evropské unie*, jehož editorem je poslanec Evropského parlamentu Hynek Fajmon.

Publikace je věnována vývoji přibližování České republiky k ES/EU od samých počátků až k podpisu evropské ústavy, respektive implikací, které s sebou podpis tohoto dokumentu přináší. Na první pohled je zajímavé již složení autorů, kteří svými myšlenkami přispěli k vydání tohoto sborníku, neboť jde jak o akademické pracovníky z oblasti politologie, mezinárodních vztahů a historie, tak i o osoby činné v politické sféře. Už na základě složení autorského kolektivu bylo tedy možné očekávat jak příspěvky charakteristické svou neutrální analytičností, tak i články zpracované pohledem těch, kteří politicky zastupují (jak sami sebe definují) pravý střed a tzv. eurorealistický pohled na evropskou integraci.

Sborník je rozdělen do *dvou základních částí*. První z nich se věnuje *vztahům České republiky a Evropské unie do roku 2004*, druhá pak evropské ústavě a budoucnosti EU. Recenzovaná publikace se nejvíce jako konzistentně zpracovaný komplex na sebe navazujících příspěvků, nýbrž spíše jako volně složený soubor článků, věnovaných aktuálním, zajímavým či významným tématům. Nejde tedy o monografii, nýbrž pouze o určitý příležitostný sborník.

První tři příspěvky jsou věnovány (jak výstižně napovídá název prvního z nich) cestě České republiky do Evropské unie. Na jednu stranu tak čtenář čte ve své podstatě třikrát o tomtéž, na druhou stranu však příspěvky nabízejí tři různé pohledy na vývoj vztahů České republiky a Evropské unie. První příspěvek, zpracovaný postgraduálním studentem politologie *Davidem Müllerem*, nabízí komplexní přehled vývoje vztahů mezi Českou republikou a ES/EU od samých počátků navazování spolupráce mezi ES a zeměmi RVHP až do současnosti (zmiňuje se i o výsledcích voleb do Evropského parlamentu a o jmenování Vladimíra Špidly komisařem pro zaměstnanost a sociální věci v nové Komisi sestavené José Manuelem Barrosem). Příspěvek je přehledně členěn do kapitol na základě vývoje politické situace v České republice (tj. období před rokem 1989 a období let 1989–1992, tj. do rozdělení ČSFR) a posléze podle vládnoucích kabinetů jednotlivých premiérů (tzn. období vlády Václava Klause, Josefa Tošovského, Miloše Zemana, Vladimíra Špidly a konečně Stanislava Grosse). Příspěvek obsahuje vcelku podrobnou, přehlednou a chronologicky uspořádanou analýzu vývoje vztahů mezi ČSSR/ČSFR/ČR a ES/EU oproštěnou od jakéhokoli normativního hodnocení a komentářů.

Autorem druhého příspěvku je *Josef Kreuter*, jenž působil v době přístupových jednání ČR a EU jako zástupce vedoucího negociačního týmu České republiky a v letech 1993–2000 byl velvyslancem a vedoucím Stálé mise ČR při ES v Bruselu. Autor ve svém příspěvku plně zúročil své bohaté zkušenosti a nabídl čtenářům velmi zajímavý pohled do nitra procesů, jež se odehrávaly v devadesátých letech na nejvyšší úrovni. Navíc jeho působení na mezinárodní úrovni přispělo ke skutečně komplexnímu pohledu na dění v Evropě po pádu železné opony. Text obsahuje analýzy událostí a postojů zainteresovaných zemí (především pak Německa a Francie) nejen z hlediska politického, ale i ekonomického a strategického. Zajímavé jsou rovněž pasáže autorových subjektivních zkušeností

z přístupových jednání, které tak dotvářejí konzistentní pohled na proces přistupování České republiky do Evropské unie.

Naopak text *Karla Dyby*, autora třetího příspěvku, jenž byl do procesu sblížení ČR a EU zapojen jako tehdejší ministr pro hospodářskou politiku a rozvoj a poté jako ministr hospodářství, nenabízí již komplexní pohled na dění v rámci Evropy zaznamenávající historické změny, nýbrž osobní pohled „domácího“ politika na pozici České republiky v Evropě po roce 1989. Fakta a informace o politických událostech se prolínají s osobními náhledy, zkušenostmi a vzpomínkami.

Editor sborníku se ve svém příspěvku zaměřil – jak název praví – na cestu Občanské demokratické strany do frakce Evropské lidové strany – Evropských demokratů (EPP-ED) v rámci Evropského parlamentu. Ačkoli pro některé čtenáře mohou být informace o vzniku a programovém zaměření této frakce a o vztazích ODS s touto frakcí zajímavé a rovněž rekapitulace výsledků voleb do Evropského parlamentu v roce 2004 může být přínosná, je přece jen nutné říci, že uvedený příspěvek svým tematickým zaměřením poněkud vybočuje z koncepce celého sborníku (tento příspěvek totiž nepojednává o České republice jako o celku, nýbrž o jednom politickém subjektu). Jeho zařazení bylo zřejmě motivováno především skutečností, že sborník vznikl s podporou právě uvedené frakce.

V jiném duchu je napsán příspěvek politologa *Stanislava Balíka*, věnovaný referendu o přistoupení ČR k EU. Tento text obsahuje (vedle zmínky o ústavněprávním zakotvení referenda v ČR) vcelku podrobně zpracovanou analýzu volební kampaně, jež obsahuje řadu zajímavých informací o přípravě a financování kampaně Ministerstvem zahraničních věcí. Následuje podrobná analýza účasti občanů v referendu a výsledků referenda (zpracovaných rovněž podle regionálního hlediska a povolání voličů), včetně stručné, avšak trefné a objektivní interpretace těchto výsledků v České republice.

První část sborníku uzavírá příspěvek politologa *Miroslava Mareše*, jenž je zaměřen na protiteroristickou politiku České republiky v souvislosti se vstupem do Unie. Od odborníka na tuto problematiku čtenář získává informace o protiteroristické politice Evropské unie, která – ve stínu událostí v posledním desetiletí – zaujímá svou pozici jak v rámci třetího pilíře, tak již i druhého pilíře, jež tvoří Společná zahraniční a bezpečnostní politika. Důraz je přitom kladen na popis postupného zapojování České republiky do aktivit Unie v této oblasti, včetně zmínek o pozici českých vlád a parlamentních politických stran k protiteroristické politice EU, jež však sama vykazuje nesourodost, vyvolanou rozdílnými názory jednotlivých členských států na boj proti terorismu (viz protichůdné pozice k politice USA v tomto boji).

Ve druhé části sborníku – jak bylo uvedeno již výše – se čtyři příspěvky věnují různým pohledům na Evropskou ústavu a na budoucnost EU. Příspěvek vedoucí Katedry mezinárodních vztahů a evropských studií Fakulty sociálních věd Masarykovy univerzity *PhDr. Markéty Pitrové, Ph.D.*, je zaměřen na pozici (tehdy) kandidátských zemí na Konventu o budoucnosti Evropské unie. Tento text obsahuje analýzu vývoje událostí, předcházejících svolání konventu, a jeho složení, včetně vymezení jeho činnosti a poslání. Značná pozornost je věnována strategii a průběhu jednání v rámci tohoto subjektu od momentu zahájení plenárního zasedání dne 28. 2. 2002, přičemž opomenuta nezůstává ani analýza komunikačních principů a jednacího řádu. Závěr příspěvku shrnuje výstupy jednání konventu a zhodnocuje postavení tehdejších kandidátských zemí v rámci tohoto subjektu. Tyto závěry (tj. především překročení předmětového mandátu daného laekenskou deklarací, výsadní postavení předsednictva, usilujícího o centralizované vedení a o kontrolu informačních toků, či druhořadé postavení kandidátských zemí) jsou založeny na propracované analýze relevantních proměnných, patrná je zde vysoká úroveň autorčiných znalostí o problematice Evropské unie.

Toto hodnocení lze však již jen těžko opakovat v případě příspěvku *Marka Loužka* s názvem *Nebezpečná evropská ústava*, neboť text – ačkoli byl jistě zpracován se znalostí uvedeného dokumentu – vykazuje jisté známky spěchu při jeho zpracování a při vytváření ko-

RECENZE

nečných závěrů. Příspěvek je členěn nejprve přesně podle částí ústavního textu, přičemž vždy je citován určitý článek ústavy (popřípadě jeho část), k němuž je přidáno velmi krátké shrnutí či hodnocení, a to bez jakéhokoli pokusu o analýzu. Jde tedy spíše o shrnutí nejdůležitějších částí evropské ústavy s jednovětvým autorovým zhodnocením, což platí i pro podkapitulu, která by podle svého názvu měla obsahovat srovnání evropské ústavy se „stávajícími smlouvami o EU“ (Fajmon /ed./, 2004, s. 143). Zde lze diskutovat o vhodnosti označení smluv, představujících primární právo EHS/ES/EU, právě pojmem „smlouvy o EU“. Rovněž tabulka v podkapitole o váze členských států v Radě by si z hlediska změn, zakotvených v evropské ústavě, zasloužila podrobnější vysvětlení, neboť konečný sloupec, obsahující poměr hlasů v Radě podle Smlouvy z Nice a počet obyvatel jednotlivých zemí (oboje v relativních hodnotách), je pro čtenáře těžko pochopitelný.

I další dva příspěvky druhé části lze hodnotit značně rozdílně. Zatímco text absolventa Právnické fakulty Masarykovy univerzity Ivo Pospíšila o diskuzi o evropské ústavě v České republice obsahuje věcnou analýzu skutečností a přibližuje postoje parlamentních politických stran k této diskuzi (přičemž neopomíná ani nezanedbatelnou roli současného prezidenta v těchto diskuzích), příspěvek vědeckého pracovníka Filozofického ústavu Akademie věd ČR Miloslava Bednáře lze chápat kontroverzně. Podle autorova názoru se Česká republika stala od května 2004 součástí „značně nedemokratického polostátního celku institucí EU“, institucionální struktury EU chápe jako „hluboce nedemokratické“ (Fajmon /ed./, 2004, s. 157). Ačkoli je v současnosti problém demokratického deficitu EU často diskutovaným aspektem, teze o hluboké nedemokratičnosti vyznívají spíše jako popis nějakého totalitního režimu. Za velmi subjektivní lze rovněž považovat názor, že „základní ideologický směr EU programově ignoruje podstatu evropanství jako pluralitu nezastupitelných demokratických kulturních individualit politických celků“ (Fajmon /ed./, 2004, s. 157). Stejně tak autorův popis evropských institucí, kdy např. COREPER je charakterizován jako „umocněné despotické jádro v zásadě despoticky konstituované Rady EU, slučující a kumulující význačnou zákonodárnou a výkonnou moc“ (Fajmon /ed./, 2004, s. 158), lze chápat spíše jako Bednářovu neznalost fungování evropských institucí, pokud ovšem nejde přímo o snahu neodůvodněně strašit veřejnost.

I přes specifičnost posledně zmíněného příspěvku lze konstatovat, že sborník nabízí čtenářům mnoho zajímavých názorů skutečných osobností a odborníků na uvedenou problematiku, stejně jako řadu podnětných zamyšlení o dalším směřování Evropské unie, včetně budoucího vývoje postojů české veřejnosti k evropské ústavě. S některými zde prezentovanými názory je samozřejmě možné nesouhlasit a třeba i důrazně polemizovat. V každém případě je ale dobré je znát, neboť tvoří součást pestré mozaiky přístupů české odborné veřejnosti k aktuálním problémům evropské integrace.

Leona Šteigrová